

שמעתתא עמיקתא

לגיון רי"ד / פרי תצוה וכי תשא - פורים | היתשעיה
קהילת "חניכי הישיבות", רמות ב'

בן כרך שהוציא בן עיר יד"ח ונמלך, האם צריך לחזור ולקרוא

א. חובת קריאת המגילה בעיירות וכרכים

ביום י"ד באדר קוראים את המגילה בעיירות גדולות. אמנם כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון, אפי' אינן מוקפים עכשיו קורין בט"ו. (כמבואר במגילת לעיר (ב.) ובטש"וע (ס"ד תרפח). ועיישו' ובנושא כליו הפרטים זה.)

ב. בן עיר שהלך לכהן ובן כרך שהלך לעיר

והנה שנינו במגילה (ס"ב) בן עיר שהלך לכהן ובן כרך שהלך לעיר אם עתיד לחזור למקומו קורא במקומו ואם לאו קורא עמהם. ואמרו בגמ' (ס"ג) אמר רבא לא שנו אלא שעתידי לחזור לבלי י"ד, אבל אין עתיד לחזור לבלי י"ד קורא עמהם. ופירש הרא"ש (פ"ב ס"ג) דבא קאי אכולה מתניתין. וכמו שמועיל לבן כרך להיות כבן עיר כשנמצא שם ליל י"ד ומקצת היום שהוא זמן קריאתה של בני העיר וחלה עליו חובת קריאתה, כמו כן מועיל לבן עיר שהלך לכהן ועמד שם מקצת יום י"ד כיון שבזמן חיוב קריאת בני מקומו אינו עמהם נסתלקה מעליו חובת קריאת אנשי מקומו וככל עמ בני הכרך להתחייב בזמן קריאתם וקרינו ביה מוקף בן יומא, כיון שהוא בכרך בזמן קריאת בני עירו ונסתלקה מעליו חובת מקומו הקוראים ביום י"ד, ואף אם יחזור לעירו יקרא ביום ט"ו, ע"כ. כן פירש הטש"וע (ס"ד תרפח ס"ג ה) כהרא"ש. [דל כרש"י שם שפסק דבא קאי רק אבן כרך שהלך לעיר, עיישו'].

ג. האם אזלינן בתר דעתו בשעת עקירת מקומו

ועיין ברא"ש (ס"ג) שמבואר שקביעת מקומו תלויה בדעתו בעת נסיעתו, שאם דעתו היתה אז להשאר שם עד שיאיר היום קבע מקומו. וכן פסקו הט"ז (ס"ד) והמ"ב (ס"ד תרפח ס"ק יב). ועוד מבואר ברא"ש (ס"ג) דאילו אם עשה כן באמצע ליום י"ד מועיל לקבוע מקומו. וכן פסק הביאור הלכה (ס"ג ד"ה בן עיר). אולם דעת הרמב"ן והר"ן (ס"ג) דחל עליו ככוונתו בתחלת ליל י"ד [דהיינו לפני צאת הכוכבים]. ועיין במטה יהודה (ס"ד תרפח) שכתב שיש לחוש לשיטה זו. וכן פסק החו"א (ס"ד קנא וס"ד קנב ס"ק ה) דחל עליו תלוי בדעתו בתחלת ליל י"ד.

ועי' עוד בבי"ט (ס"ג) דדוקא אם הלמעה היה שם בתחלת היום מחויב לקרוא כדיון המקום שהלך לשם, אבל אם חזר למקומו קודם היום לא מועיל מה שחשב להיות שם. וכן פסק המ"ב (ס"ד יב). אולם החו"א (ס"ד קנא וס"ד קנב ס"ק ה) פליג על זה וס"ל דדעתו בתחלת הלילה לישאר שם עד שיאיר היום קובעת ועל כן אף אם נמלך לא משתנה דינו.

ה. האם בן כרך יכול להוציא בן עיר יד"ח קריאת המגילה

והנה פסק בש"וע (ס"ד תרפח ס"ק א) דכל מי שאינו מוציא את בן עיר יד"ח קריאת המגילה עיינין בירושלמי (מגילה פ"ב ה"א) המבואר בט"ו (ב) דמבואר שכן עיר אינו מוציא בן כרך ידי חובתו, כיון שאינו מחויב בדבר, מאידך בן כרך מוציא את בן עיר יד"ח משום דהכל יוצאין בי"ד שהיא זמן קריאתה.

ועיין בפר"ח (ס"ד תרפח אות א) שנקט שבבבלי (מגילה ב.) דאמרו "זמנו של זה לא חזמו של זה" מבואר דש"ס דילן חולק על הירושלמי דבן כרך אינו יכול להוציא בן עיר. אבל הפמ"ג (ס"ג ד"ה ס"ב) דחה הבנה זו בבלי וכתב שד"ע אבן כרך כדלן לבן עיר יד"ח, וטעמו משום שיידי הוא זמן לבן כרך דביעבד. וכן מוכח מהפמ"ג (ס"ג ד"ה ס"ב), וכן פסק הגר"א (ס"ד י). ובמ"ב (ס"ד תרפח ס"ק ח) הביא דברי הפר"ח, ושוב הביא דברי הפמ"ג (ומשמע שמצדד להקל). (ועי' עוד בגליון [1].)

וזה לדון בבן כרך הנמצא בעיר לבלי י"ד, או בבן עיר הנמצא בכרך לבלי ט"ו, ודעתו להישאר עד שיאיר היום שבאופן זה מתחייב שם, והוציא רבים יד"ח, אלא שבושף נמלך (קודם שהאיר היום) לחזור למקומו, לדעת הט"ז והמ"ב הנ"ל פקע ממנו חובת הקריאה באותו המקום שחשב להיות שם, האם נאמא שיתגלה מילתא למפרע שברכותיו היו לבטלה, וכמו כן יתגלה שלא היה בר חיובא בשעת קריאה ואלו שיצאו על ידי קריאתו לא יצאו יד"ח, ואם נודע להם מבעוד הילה צריכים לחזור ולשמעו או למלא בתר שעת הקריאה אזלינן וכיון שבאותו שעה נהג כדיון לית לן בה.

ה. נמלך לחזור לעירו, האם נמצאו למפרע ברכותיו לבטלה

ובאמת החו"א (ס"ד קנא וס"ד קנב ס"ק ה) כתב שעל דרכו של הט"ז והמ"ב הנ"ל יש לתמוה איך קבעו חז"ל שכן כרך הנמצא בעיר לבלי י"ד יקרא המגילה בברכה בלילה, והרי חיובו הוא בתנאי שישהה שם עד שיאיר היום, ואם ימלך ובשופך יחזור לכהן קודם אור הבוקר ימצאו ברכותיו שבידך על הקריאה שקרא בלילה לבטלה, עיישו'. ומבואר מדבריו שאם התחרט לאחר מכן נמצא קריאתו שלא כדיון וברכותיו יבטלה למפרע.

אולם יש לדון בזה לפי הרמב"ם (תולין ק"ז) שנקט דהנטול ידי לאכילה ובידך, ואח"כ נמלך ולא אכל, אין מחייבים אותו לאכול כדי שלא תהא ברכתו לבטלה, דמכיון שנטל ידיו גמרה לה ברכת הטיילה, דעליה הוא מברך וההיא שעתא דעתו היה לאכול, ע"כ. וכדבריו פסקו השע"ת (ס"ד קנא אות א) והחו"א (ס"ד כ"ה ס"ג ה). ולכאן ה"ה בני"ד דאין לחוש משום ברכה לבטלה. אלא ידע שדחת הדתם אין הניטלה מתבטלת למפרע משא"כ ההא שנתקנה נעקרת לגמרי.

אלא שאף אם נימא הכי לבאר דברי הרמב"ם מ"מ מצינו בהלכות קטנות (ס"ג ח) שכתב דמי שהפרש תרומה ובידך על ההפרשה, מ"מ רשאי להשאל עליה, דאין בכה"ה משום ברכה לבטלה מאחר שחל שם תרומה עליה לפי שעה, ואח"כ הוא כמו שנשפרה, ע"כ. ומבואר דלא ס"ל חילוק הנייל אלא אף במקום שעוקר מצותו למפרע אין ברכותיו לבטלה. ועיינין בהת"ס (י"ד ס"ג) וכתב דאין כאן ברכה לבטלה כי ככה ציוונו להפריש אותם ע"ה זה שיוכל להישאל עליהם. וכי"כ במהרי"א (פסחים ס"ח קקל) ובת"ח (ת"ד ע"ג 320 אות כס). וכן משמע מסתימת הרמ"א (י"ד ס"ג ס"ב ס"ט א) ונושא כליו דליכא משום ברכה לבטלה (ודומה להא דתרומה שהתורה נתנה רשות להשאל עליה, שהרי בני"ד גם משמע שהז"ל נתנו להתחרט ולחזור לביתו ולא חששו לברכה לבטלה).

אלא דעיינין בחי"ו (ס"ד קל) שפסק דבה"ה הברכה על הפרשה היא לבטלה. וכן פסק בג' מהרש"א (י"ד ס"ג ס"ג). וכן הוא בדברי מלכיאל (ח"ג ס"ג נז). וכן נראה מהחו"א הנ"ל שנקט שאם נמלך ברכתו על המגילה הוא לבטלה. [ואע"פ שבהז"א נופא באה"ע (ס"ד נז ס"ק ב) מבואר דלא חשיב ברכה לבטלה בכה"ה ע"כ צריך לחלק בין ברכת השבח (דבזה מייירי שם) לבין ברכות המצות]. ולפ"י נ"ד תלוי במח' הנייל.

ומ"מ אף אם נימא כמחממירם בזה י"ל שיש להחריט את הארץ ולחוש שגורם ברכה לבטלה ולהימנע מלחזור לעירו מהאי טעמא. שהרי מצינו בש"וע (ס"ד רעג ט"ג א) שהנמלך מלאכול במקום שקידש חיוב לקדש במקום השני דקידוש במקום סעודה פסחין. ומשמע מדבריו ומסתימת הפוסקים שניתן להתחרט אע"פ שגורם שהקידוש הראשון יהיה לבטלה. (ועי' בצל"ח (פסחים ק"א. ד"ה דמנין) שברבו עמד בזה ונדחק ליישב, ומשה"ע ונושא כליו מוכח דלא כדבריו, עיישו'. ועי' עוד בשפת אמת (פסחים ס"ח). ומוכח שכל חששו לברכה לבטלה באופן זה, וכמאורה באופן זה שאם מהשואל על תרומותיו לדעת הסוברים שנמצאו ברכותיו לבטלה. וע"כ חלק דשאני אתם, שחשיב מבטל תרומתו בידיים ועל כן חיי' על הברכה, משא"כ בני"ד שממילא מצותו מתבטלת למפרע על ידי שנמלך, ועל כן קיל טפי, ועיין. [ועי' בגליונות כ"א וקפ"א].

ו. מי שיצא ידי חובה על ידו, האם צריך לחזור ולשמעו על ידי אחר

אלא דאכתי יש לברר הספק השני הנ"ל דהיינו באופן שקרא להוציא את הרבים יד"ח ונמלך לחזור למקומו, האם אלו ששמעו מקריאתו יצאו ידי חובתם אם נימא שצריכים לחזור ולשמעו כיון שנמצא מצות המשמע נעקרת למפרע. ולכאורה י"ל דכל שאלו ששמעו מחיוב היה להיות בר חיובא להוציא את הרבים ידי חובתם אע"פ שהשתא נעקרה מצותו למפרע מ"מ האלו ששמעו ממנו יצאו יד"ח.

וכן מצינו בחי"ו (ס"ד ר"ג ט"ב) א"ל המברך מוציא אחרים א"כ"י יאלכ וישתה עמהם ואז יוצאים בשמיעתך, ע"כ. וכתב המ"א (ס"ד י) דמשמע שאם אינו אוכל ושותה עמהם אפילו בדיעבד לא יצא בשמיעתו, דהא הוא ליה ברכתו לבטלה, מ"מ אם הפסיק בין הברכה לאכילה בשוגג לא הוי הפסק ויצאו אחרים יד"ח. וביתר הפמ"ג (ס"ד קס"ז ס"ק ח) דה"ה אם המברך היזיד והפסיק מ"מ כיון שבכרתו לכתחילה יצאו הוה, ולא עבר על תקנת חז"ל, כיון דדעתו היתה לברך ולהיות גם כן אלא שאח"כ הפסיק, יצאו אחרים בברכתו. וכן נקט הרע"ב (ס"ד י). ומבואר דכל שדעתו המברך היתה ליהנות אין זה נחשב כעבירה על דברי חז"ל, וע"כ תוקף הברכה קיים ויוצאים אחרים ידי חובתם. וכן פסק המ"ב (ס"ד י"ג ס"ק טו). [אלא דעיינין שכן כן אם הפסיק בשוגג או נאנס, אולם אם היה מודע עיינין (ס"ד קס"ז ס"ק ח) ששאר בצ"ע. ומ"מ י"ל שבני"ד לא חשיב מזיד, דשאני השם שהפסיק בין הברכה לאכילה בודון, משא"כ הכא שבידך וקרא דקין, והרי חז"ל לא אסרו עליו שלא יחזור לעירו בכה"ה, ועיין].

ומ"מ דאפי' לומר דה"ה לעינין קריאת המגילה שחכמים לא היו קיום מצותו. [ובר מן דין עינין בפמ"ג (ס"ד ס"ג ס"ק י) שמשמע שלפי דעת הט"ז אף כשנמלך אין נמצא פטור למפרע מקריאת הלילה אלא שעתה נפטר מקריאת היום, אלא שהחו"א (ס"ד קנב ס"ק ה ד"ה וה"ל) דחה צד זה משום שלא מצינו שיהיה אדם פרוז בלילה ומוקף ביום].

מסקנה דינא-

העולה לדינא שכן כרך שהלך לעיר (או להיפך) ודעתו היתה להישאר שם עד שיאיר היום ועל כן בירך על קריאת המגילה והוציא רבים ידי חובתם, אם שוב נמלך לחזור לעירו קודם שיאיר היום, אע"פ שלדעת המ"ב פקע ממנו חובת קריאת המגילה, מכל מקום אין עליו להימנע מלחזור למקומו כדי למנוע שלא יהיו ברכותיו לבטלה. וכמו כן אלו ששמעו קריאתו יצאו ידי חובה ואינם צריכים לחזור ולשמעו קריאת המגילה.

יום הפורים

התפילה לפי פורים

הנה תחילת כל דבר בבואנו לקראת יום גדול ונשגב זו של פורים, יום שאפשר להשיג בו הרבה מעלות וקנינים רוחניים, מלבד ההכנה הנפשית בהבנת מהות היום, שעיקרה ע"י התבוננות במגילת אסתר והניסים הגדולים שנושעו, תחילת כל דבר יש להקדים את התפילה להקב"ה, שנונה לקבל את השפעת חיותו, ולהתעלות בו כראוי, וכמו שכתב הג"ר חיים ברים זצ"ל (מרכה חיים פורים פ"א) "ועל כל אלו יש להקדים ולהתחיל קודם ימי הפורים שנוכה לעשות את החיים האלו כראוי, לקיים מצוותיה כיאות ולקבל את השפעת חיים מעליה במידה גדולה טובה ומרובה, ובעיקר ששכל לזכרון באמת באמרי פנתי. תשועתם היית לנצח ותקוותם בכל דור ודור להודיע שכל קוידך לא יבוש ולא יכלמו לנצח וגו'".

גדולה ישראל ויעדיך וגאון החרוזת חזן ככר במקשים ומתפללים על הארות החיים המעוררים חרבה זמן קודם העתים, וכן התפלל ובקשו רחמים מלפני הש"ת שיזכר לקיים את מצות החיים והחיים כהלכתם וחקיימו בתפילתם חרבה זמן קודם הגעת החיים והחיים, ולכן זכו אבן שיתקבלו תפילות ה' הדבר היה בנפשו של מצות ה' ורצון קדשו, וגם אנו כל ה' לפט דרגה דיליה יסוקו לכתפ"ה באלו הימים הבחנה דרבה בתורה ותפילה ולאיש אשר אלה לו בודאי יענה משמיא להיות כלי מוכן לקבל את השפע הגדול המשפיע עלינו בימים אלו".

התבוננות בקריאת המגילה

ונכל שיותר נתעמק בפרטי יום המגילה, כפי שפירשו המפרשים, נוכל לראות כיצד בכל פרט מנחת אהבה עצומה, שהקב"ה משגיח עלינו גם בתוך החסות, והגם שמונת חזן לא ניכר שיש כאן נס, אבל לאחר שמתבוננים אנו בכל מכלול הדברים רואים את אהבתו והשגחתו עלינו. ובכל שנה ושנה עלינו להתעורר מחדש לקריאת המגילה, וכפי שכתב ביערות דבש (ח"א דרוש ג') "שמעו נא נבני עם וחכמים אשר בחר ה' בנו ביום העמים, ואל תהי קריאת המגילה בעיניכם כדבר שפר זכרונת וספר קורות אבותינו בכל התולדות אשר מטאם, אשר אין בו אלא הגדת המעשה וסופר דברים, וכי בשביל זה היתה אזהרה לקרותה פעמיים, ותודה לקל סלנו ודויעם המעשה הזה... אמנם רוב מחתנות אשר נרשעו ממנו, מלבד סודות רבות שיש בו... אף גם יש ללמוד ממנה דברים שיש למסור והנאות האדם אשר יעשה וחי בחס".

ובספר "שיח יעקב" (להגרי"ו ביהודיאסקי שליט"א) כת' "אחז"ל "קריאתה זו הלילא", וכדי שהקריאה תהיה כהלל, נרש להקדים לימודה לקריאתה כדי לשמוע ולהבין את חובתה, ולקלט החידושים שבה, ולשים לב למחלך עיניה להבחין בניסים ובחשונה הפרטית המובלעים בין השורות שבפניה ובבאת גדולי המוסר חיובו לשמוע את השונת כחדשות וכאלו שומעים אותם עתה לראשונה, וע"ז ראו נפלאות בפשוטות וידועות".

ועונת ה' להתעורר כראוי להתבוננות בפסוקי המגילה ובניסיה, וכת' בספרים שזמן קריאת המגילה היא שעת רחמים מופלאה, ומסתברים הדברים עם מתעוררת מחדש בפועל כל אותה אהבה ביננו והקב"ה, ויעונת ה' לקבל את כל ההשפעת המתעוררת באותו זמן.

משלוח מנות ומצוות לאבינוים

ומשמחה זו של אהבת ה' המתעוררת בנס הפורים, יכולים אנו להגיע גם לשאר מצוות היום של משלוח מנות ומצוות לאבינוים, שכתב בקונטרס נתיבות שלום להאדמו"ר מסלונט (עמ' מג) "וע"י דבריהם יש לבאר ענין משלוח מנות איש לרעהו בפורים, שלא מציעו מצוה חיוב כזה בשאר ימים טובים. ע"פ מה שאמר הה"ק ר"ד מלגלוב זצ"ל לאחד שביקש שיעזר עצה ליראת שמים, והשיבו שעתה ליראת שמים אינו וידע עין לעבוד על כך ביעינה פשוטה, לא לאהבת ה' יש לו עצה, אהבת ישראל, ומסוגלת להביא לאהבת ה'. וכיון שעבודת חיים בפורים היא להגיע לקיים וקבלו ברצון מתוך אהבת ה' בדרגה עליונה, ע"פ מצות משלוח מנות איש לרעהו שענין החרבות האהבה והיחידות בין יהודים".

וביאר הדברים הוא, כמ"ש רבנו זונה (שערי תשובה א, לא) "ויאמר (משלי יח) להאזהר יבקש נפרד בכל תושיה יתגלה. פירושו - מי שמבקש ללכת אחר תאוות ורעונו, נפרד מכל חבר ועמית, כי יחזקו ממנו אהב ורעי, כי תאות בני אדם ומדותם חלוקות אין רעונו של זה כרעונו של זה", והיינו שמעיד הגוף והרעונו כל אחד שונה מחברו, אבל ע"י שיש לכולם מטרה אחת של עבודת ה', באים לאחדות הלבבות ואהבה. ויש לעורר את תשומת הלב בזמן קיום מצוה זו של משלוח מנות לראות במה אפשר לשמח את השני (ולא רק להרשים במה שאני עשיתי), וככלל יש לשים לב בכל מהלך יום הפורים, שלא לשכח את עיקר הענין של בן אדם לחברו, וכפי שכתב בלקט רשימות (עמ' ג) "מצות חזקן דפורים הוא, משלוח מנות איש לרעהו, אבל לפי שחתיים מצוות, צריך לדעת ולהכיר, שיש רעונו!". והיינו שלא די שאנו עושים את מצות היום רק לרצת ידו חובה" אלא באמת להבנות בטובתו של הולדתו ולעזור לו. ויש לסיים בדברים שכתב הג"ר משה שוואב זצ"ל (מערכי לב, עמ' רכה) "ההבדל שבין שני מצוות השמות, שחל שאינן לשם שמם ושמחה שאינה לשם שמם, ניתן להבחין בה בעבודה שלאחר פורים. על פורים נאמר "קיימו וקבלו היחודים" ודרשו בזה חז"ל (שבת פח). קיימו מה שקיבלו כבר". השמחה שחייא לשם שמם, וסודות בתוכה את קבלת החזרה, תביא במצוא פורים כמחזר אותה חרשה של מציא יום הכיפורים, חרשה של החזקתו ו"קבלת" חרשות". אבל אם מתי יום הפורים הוא של מתחיל בהכנות ל"בין הזמנים"... הרי שעבודת יום הפורים לא הוסיפה בו מאמץ בעבודתו, את הוא כי שחזתו היתה נעדרת מיראת שמים".

ועונת ה' לקיים את כל מצוות הפורים מתוך אהבת ה' ושמחה, ונכח לגצל כל רגע מיום קדוש זה ולהשייך את שחזתו השפעתו לכל יומת השנה.

נערך ע"י מחבר קונטרס "עבודת יום הפורים"

הלכות מצויות לפורים

פרשת זכור -

א. קריאת פרשת זכור

שבת שלפני פורים קורין פרשת זכור. ומצותה מן התורה. ויש אומרים שיש לקרותה בעשרה מתוך ספר תורה כשר. [שו"ע (סעי' תרפ"ה) ומ"ב (סי"ק טו וז). ועי' מש"כ בזה בגליון נ"ג]. וצריכים השומעים לכוון לצאת ידי חובה וכן הקורא להוציאם. [מ"ב (סי' תרפ"ה סי' ק יד)]. ולכתחלה יש לכוון אף בברכות העולה לתורה. [ע"י בשבט הלוי (ח"י סי' קז) ובתשובות והנהגות (ח"ב סי' פז)].

ב. לא שמע כמה מילים

השומע פרשת זכור והפסיד כמה תיבות, כל ששמע עיקר ענין זכירת עמלק יצא. [הגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש מועדים אות ב). ודעת הגרפ"צ זצ"ל (מקראי קדש פורים סי' ז) שצריך לשמוע מילה מילה].

ג. מצאו פסול בספר התורה לאחר הקריאה

אם מצאו לאחר זמן פסול בספר תורה והתברר שהיה גם בשעת קריאת פרשת זכור, אין צריכים לחזור לשמוע. [הגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש שם אות ד) ותשובות והנהגות (ח"ג סי' רכ ד"ה חולה)].

ד. מי שאינו יכול לבוא לבית הכנסת

מי שאינו יכול לבוא לשמוע קריאת פרשת זכור יזהר לקרותה בעצמו בנגינתה ובטעמיה. ויהדר לקרותה מתוך ספר. ועל כל פנים מתוך חומש. [רמ"א (סעי' תרפ"ה), מ"ב (סי' יח) ובנין שלמה (סי' ד). ועי' עוד בתשובות והנהגות (ח"ג סי' רכא) ובגליון נ"ג].

ה. האם נשים חייבות לשמוע פרשת זכור

יש אומרים שנשים חייבות לשמוע פרשת זכור. [בנין ציון (ח"ב סי' ח) ועוד]. ויש אומרים שפטורות. [החניך (מצוה תר"ג), כ"ח (אות ל). וכן משמע מסתימת המ"ב בסי' תרפ"ה]. ולמעשה נתפשט המנהג בזמנינו ברוב הקהילות שבאות לשמוע פרי זכור. [מנח"י (ח"ט סי' סח) והגרשו"א זצ"ל (אשרי האיש פמי"א אות ח). ובתורת חסד (סי' לו) כתי שמהנהג שנשים שאינן באות לשמוע. ועי' בגליון צ"ג].

תענית אסתר -

א. תענית אסתר

מתענים ב"י באדר ואם חל פורים בא' בשבת, מקדימין ליום חמישי. [שו"ע סי' תרפו סעי' ב].

ב. רחיצה בחמין

תענית זו אינה אסורה אלא באכילה ושתייה, אבל רחיצה בחמין ושאר חומרות שיש נוהגים בשאר תעניות אינן נוהגות בתענית זו. [ע"י בשעה"צ (סי' תקנ אותיות ח-ט) וב"אר הלכה (ר"ס תנ"ג) ומשמע שמחמירים רק בשאר התענית ולא בתענית אסתר].

ג. רחיצת הפה

אין לרחוץ הפה גם בתענית זו. ובמקום צער יש להתיר ויזהר לכפוף ראשו ופיו למטה שלא יבוא לידי בליעה. [מ"ב (סי' תקסו סי' יא) וכ"כ בשרגא המאיר (ח"ח סי' עז אות ב)].

ד. מעוברות ומניקות

מעוברות ומניקות: לענין שאר צומות דעת השו"ע (סי' תקנד סעי' ה) שפטורות מלהתענות (פרט לט' באב ויה"כ), מיהו דעת הרמ"א (ר"ס תקנ) שנהגו להחמיר אם אינן מצטערות. ולענין תענית אסתר יש אומרים שאף לפי הרמ"א פטורות אף אם אינן מצטערות. [נשעי"י (סעי' ו) ויש מחמירים אם אינן מצטערות. [א"י"ר (שם) ועי' בשעה"צ (סי' תקנד אות ג)]. ולמעשה בזמנינו שנהגו לשלוח את עליהן לצום. ועי' במ"ב (סי' ק) ובעה"צ שכתב שהכל לפי המנהג. ועי' במהרש"ם (דעת תורה שם) ובכ"ח (אות כא) שפסקו להקל. ובדברי יציב (ח"ב סי' רצא-רצב) כתי' שבדורנו יש להקל. ועי' בשו"ת עקיבה יוסף (שולחנר סי' קעד) בשם החת"ם להקל למעוברות ומניקות זולת ביה"כ. ולשאר נשים זולת תבי"א ויה"כ. ועי' בחליכ"ש (מועדים פ"ג הנה"ג 16) בשם הגרשו"א זצ"ל].

ה. חולה שאין בו סכנה

חולה שאין בו סכנה פטור מלהתענות. [שעה"צ (סי' תרצב אות כט) ושונה הלכות (אות ו)].

ו. חש בראשו ומצטער הרבה מחמת זה

חש בראשו ומצטער הרבה מחמת זה פטור מהתענית. [ע"י ברמ"א (סי' תרפו סעי' ב) ומ"ב (סי' תע"ב) ועי' בכ"ח (שם אות י)].

ז. מי שהצום משפיע עליו שיצטער למחרת בפורים

מי שמחמת חולשה וכדומה שפיע עליו הצום ויצטער ביום הפורים פטור מהתענית. [מהרש"ם (דעת תורה שם סעי' ב ד"ה ועי' שו"ת)].

ח. בעלי ברית, פדיון הבן וחתן בשבעת ימי המשתה

בעלי ברית ובעלי פדיון הבן וכן חתן וכלה בז' ימי המשתה, המנהג להקל שלא יצומו בתענית אסתר. [הגרשו"א זצ"ל (הלכות והנהגות ע"ד). והגר"ק שליט"א (חוט שני שבת ח"ב ע"מ ש"ב) הביא בשם החזו"א שאין לחייב בימי הז"ב להתענות תענית אסתר. וכן הוא בארחת רבנו (ח"ג ע"מ לד) בשם הגר"ק זצ"ל. ועי' בשעה"צ (סי' תרפו אות טז)].

ט. דין הקרואים לברית מילה

בתענית אסתר שנדחה נחלקו הפוסקים האם שאר הקרואים רשאים לאכול בסעודה. [מ"ב (סי' תרפו סי' ק) והביא שהמיקל יש על מי לסמוך]. ולמעשה המנהג לאסור. [ח"י"א (ככל קנה אות ג), קשו"ע (סי' קמא אות ג), כ"ח (אות כז) ומבית לוי (חט"ו ע"מ יח)].

קריאת המגילה -

דיני בן כרך ובן עיר

א. חובת קריאת המגילה בעיירות וכרכים

ביום י"ד באדר קוראים את המגילה בעיירות גדולות וכרכים שאינם מוקפים חומה מימות יהושע בן נון. אמנם כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון, אפי' אינן מוקפין עכשיו קורין בטי"ו. והכפרים הנראים עם הכרכים המוקפים, אפי' אינם סמוכים קוראים בטי"ו, וכן הדין בסמוכים אפי' אינם נראים מהם ובלבד שלא יהיו רחוקים מהכרך יותר ממיל. [שו"ע (סי' תרפ"ה סעי' א-ג). ועי' במ"ב (שם) הפרטים בה].

ב. עיירות המסופקות

עיירות המסופקות אם הם מוקפות מימות יהושע בן נון או האם סמוכות להם וכו', נחלקו הראשונים מתי זמנם לקריאת המגילה. יש אומרים שקוראים ביום י"ד בלבד, שהולכים בהן אחר רוב עיירות שרובן אינן מוקפות מימות יהושע. [ר"ן (מגילה ב ד"ה ולענין)]. ויש אומרים שקורין ביום י"ד ובטי"ו ומברכים על קריאתה ב"י בלבד הואיל והיא זמן קריאתה לרוב העולם. [רמב"ם (מגילה פ"א

ה"י"א)]. והעיקר כדעה האחרונה. [שו"ע (סי' תרפ"ה סעי' ד) אולם הגר"א (שם) פסק כהר"ן. ומבואר בשעה"צ (אות ט) שעכ"פ מצרפינן דעת הגר"א לקולא].

ג. מהם עיירות המסופקות

ודין הספקות נוהג בטבריה, יפו, צפת, עכו, חיפה, לוד, באר שבע, בית שאן, חברון, שכם ועזה. ויש אומרים שגם באשדוד, אשקלון, גוש חלב, רמלה ופראג נוהגים דיני הספקות. ובחז"ל דין הספקות נוהג בדמשק, צור ובגדד. [ע"י בזה במנח"י (ח"ח סי' סא), בקובץ תשובות (ח"א סי' סח) בכ"ח (סי' תרפ"ה אות יז) ועוד]. וינהג כל אחר לפי המנהג והוראת רבותיו.

ד. קרא ב"י בדרך המוקף חומה האם יצא ידי חובתו

בן כרך שקרא ביום י"ד יצא בדיעבד. [מ"ב (סי' תרפ"ה סי' יא)]. ומכל מקום הקורא ביום י"ד מחמת ספק שמא המקום אינו מוקף חומה וכדומה צריך לחזור ולקרוא ביום ט"ו כי כך קבעו חכמים מתחלה. [חזו"א (או"ח סי' קג סי' ב ד"ב בדין)].

ה. האם בן כרך יכול להוציא בן עיר יד"ח קריאת המגילה

מי שדינו לקרוא בטי"ו אינו יכול לקרוא ולפטור לבני י"ד ב"י וכן להפך. [פ"ר"ח (סי' תרפ"ה אות א)]. ויש אומרים שאם בן כרך קרא לבן י"ד יצא בדיעבד. [פמ"ג (שם מ"ז סי' קא), הגר"א (סי' ק) ועוד. ובמ"ב (סי' ח) הביא שתי הדעות ועי' בשעה"צ (שם). ועי' עוד בגליון ו-].

ו. בן עיר שהלך לכרך

בן עיר שהלך לכרך: דעת המ"ב (סי' תרפ"ה סי' יב) שאם היתה דעתו בעת נסיעתו לחזור למקומו לפני שיאיר היום אף שלבסוף רואה שהוא מוכרח להתעכב שם ביום ט"ו מ"מ אינו נקרא "מוקף" וקורא ביום י"ד בהיותו בכרך. אבל אם בעת נסיעתו לא היה בדעתו לחזור מן הכרך אלא לאחר שיאיר יום ט"ו חל עליו שם מוקף וקורא ביום ט"ו, ואפילו אם אח"כ חזר לעירו ביום ט"ו קורא שם אם לא קרא מתחלה בכרך. וכ"ז אם לא נמלך לחזור קודם שיאיר היום, אבל אם חזר לעירו קודם היום לא מועיל מה שחשב מתחלה להיות בכרך בעת קריאת העיר.

אולם דעת החזו"א (סי' קג סי' ו) שלא מועיל כוונתו בעת נסיעתו לקבוע מקומו, אלא צריך שתי תנאים להתחייב באותו מקום [א'] להיות במקום ההוא מתחלת הלילה (צאת הכוכבים). [ב'] כוונה מתחלת הלילה להישאר עד אור הבוקר. ואף אם לבסוף חזר לעירו קודם שיאיר היום חייב לקרוא כדן המקום דשם.

והכרעת הפוסקים שיש לחוש לדעת החזו"א ועל כן מי שחיובו תלוי במחלוקת זו חייב בקריאה מספק ואינו מברך, ורצוי שישמע הברכה מאחר, וכמו כן חייב בשאר מצות היום ואומר על הניסים. [הגרשו"א זצ"ל (שבות יצחק פ"א אות ב)].

ועוד שברא ליה לחזו"א (שם) שדעתו בכניסת היום קובעת לגמרי, ועל כן אף אם לבסוף חזר לעירו קודם שיאיר היום חייב לקרוא כמו המקום דשם (דלא כדעת המ"ב שסובר שאם נמלך וחזר קודם שיאיר היום אינו חייב לקרוא).

ז. בן כרך שהלך לעיר

בן כרך שהלך לעיר: כתב המ"ב (סי' תרפ"ה סי' יב) שאם היתה דעתו בעת נסיעתו לחזור למקומו קודם שיאיר יום י"ד באדר, אינו קורא עמהם אף אם לבסוף נתעכב ולא חזר, אלא קורא ביום ט"ו כמקומו. אבל אם לא היה בדעתו בעת נסיעתו לחזור משם רק לאחר זמן קריאה יהא ביום י"ד בבוקר, חל עליו חובת הקריאה של העיר. ואף שחזר באותו יום ובא לכרך צריך לקרוא ביום י"ד. [וכתב הפמ"ג (מ"ז סי' ק) שאם היתה דעתו להישאר שם ושינה דעתו לחזור לפני שיאיר היום והתעכב שם מחמת אונס פטור. וכל זה אם לא נמלך לחזור קודם שיאיר היום, אבל אם חזר למקומו שהוא הכרך קודם היום לא מועיל מה שחשב מתחלה להיות בעיר בעת קריאת העיר. ועי' באותו הקודמת לענין דעת החזו"א.

ח. בן עיר שעקר דירתו והלך לכרך

בן עיר שעקר דירתו (לאחר שקרא ב"י) והלך לכרך, יש אומרים שמתחייב שנית בטי"ו. [ב"אר הלכה (סי' תרפ"ה ד"ה בן עיר)]. ויש אומרים שבאופן זה לא יברך על הקריאה. [חזו"א (שם)]. וכן עיקר. [מנח"י (ח"א סי' כג אות ו) והגרשו"א זצ"ל (שבות יצחק שם ע"מ כו) דיש לחוש לשיטה זו].

ט. בן כרך שהיה בעיר ב"י וחזר לכרך בטי"ו

בן כרך שהיה בעיר ב"י וחזר לכרך בטי"ו. דעת החזו"א (שם) שאם חזר בתחלת הלילה מתחייב בטי"ו (אף אם יצא מהכרך פעם שניה קודם שיאיר היום). ואפילו אם שוהה בעיר בתחלה יום ט"ו דעתו לחזור לכרך קדם מקום יש היום חייב לקרוא בטי"ו שהוא עדיין בעיר. [חזו"א (שם)]. ומכל מקום יש אומרים שלא יברך על הקריאה. [מנח"י (ח"י סי' נד) ושבת הלוי (ח"ח סי' קס)]. ויש חולקים וסוברים שיברך. [הגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש פ"ב אות ה)]. וי"א שיברך דוקא רק אם חזר לכרך מבעוד יום. [הגרשו"א זצ"ל (שבות יצחק ח"ז ע"מ כו-כז)].

חובת קריאת המגילה בלילה וביום

א. חובת קריאת המגילה ביום ובלילה

חייבים לקרוא המגילה בלילה ולחזור ולשנותה ביום. [שו"ע (סי' תרפו סעי' א)].

ב. חובת קריאת הלילה מדרבנן או מדברי קבלה

יש אומרים שחובת קריאת המגילה בין ביום בין בלילה אינה אלא מדרבנן. [כן משמע מהסו"ר (סי' תרפ"ז)]. ויש אומרים שרק בלילה היא מדרבנן, אבל ביום חובה מדברי קבלה. [נ"י"ב (ק' סי' מא), הטורי אבן (מגילה ד ד"ה כגון)]. וכן הוא בשער"ת (סי' תרפ"ה אות א)]. והעיקר כדעה האחרונה. [שעה"צ (סי' תרפ"ה סי' כז וסי' תרצ אות מא)]. וע"י בסמוך הנפקא מינה ממח' זו.

ג. חובת שמיעה כל מילה מקריאת המגילה

אם לא שמע אפי' מילה א' מהמגילה לא יצא ידי חובתו. [מ"ב (סי' תרצ סי' קמ)].

ד. חובה להשמיע לאזניו

לדעת הסוברים [ע"י לקמן באות ג] שחרש אינו יכול להוציא רבים ידי חובת קריאת המגילה, מי שקורא המגילה לעצמו צריך להיזהר מאוד שישמיע לאזניו שישב לאו כן אפילו בדיעבד לא יצא. [שעה"צ (שם אות ז)]. אבל לדעת החולקים בדיעבד יצא. [מ"ב (שם)]. ולמצוה לכולי עלמא צריך להשמיע לאזניו. [ע"י ב"י (סי' קפ"ה) ובמ"ב (שם) ועי' במעודים וזמנים (ח"י סי' קא) ועי' בזה בגליון נ"ב].

ה. האם צריך לכוון ולהקשיב כל מילה ומילה

השומע את המגילה אפילו אם לא כוון בכל תיבה יצא. [מג"א (סי' תרצ סי' טו)]. וע"י בסמוך.

ו. הסיח דעתו באמצע קריאת המגילה
השומע את הקריאה ופנה לבו לגמרי לדברים אחרים עד כדי שלא שמע כלל מה שהחזן אומר לא יצא. [הגרישי"א זצ"ל (אשרי האיש עמי רפז)]. אך אם לא היה מרוכז במה שהחזן אומר אבל שמע הקריאה, וכגון שידו ארוזת ביחד עם החזן או שהוא זוכר ששמע לא לא שמע, הרי זה יצא. [גני במג"א (סי' תרצ ס"ק טו)]. וכן פסק הגר"ח ש"ס (אגרת הפורים פי"ג הגה כא-כד). ועי' בזה בגליון ק"יב].

ז. המסתפק אם שמע קריאת המגילה כדי, האם חייב לחזור לשמוע
המסתפק אם שמע כדי, בקריאה של הלילה הוא ספק דרבנן לקולא [כמבואר לעיל אות ב'] ואינו צריך לחזור ולקרוא. [מ"יב (סי' תרצב ס"ק טז) ועי' בפתי"ש וי"ד סי' קי ס"ק ז]. אבל ביום דחובא מדברי קבלה [כמבואר לעיל אות ב'], ועל להחמיר שספקו לחומרא. [עי' מ"יב (סי' תרצב ס"ק טז). ועי' עוד בזה בגליון קע"ח]. ועי' בסמוך מה דין באופן זה בעיירות המסופקות.

ז. המסתפק אם שמע קריאת המגילה כדין בעיירות המסופקות
הקורא ביום י"ד וביום ט"ו מספק, וכגון שנמצא בעיירות המסופקות (בין מחמת ספק במציאות או מוקפות הן מימי יהושע בן נון, או מחמת פלוגתא), ומסתפק אם שמע המגילה כדין ביום ט"ו צריך לחזור ולקרוא אף קריאת היום. והמחמיר תבוא עליו ברכה. [כיון שיש כאן ס"ס, ספק שמא שמע כדין, ספק שמא אינו חייב לקרוא כלל. אלא דאין להקל בזה אלא בספק שאירע בקריאה של יום ט"ו, אבל ביום י"ד דמברכי' בה מה"ט שכתב הגר"א בדביעבד בן כרך שקרא בי"ד יצא מסתבר דאין להקל. ואף ביום ט"ו המחמיר תביעיב. וכן שמענו מגדולי הפוסקים. ועי' בגליון קע"ח].

ח. הפסיק באמצע קריאה, האם ממשיך במקום שפסק
אם הפסיק באמצע קריאה ואח"כ חזר למקום שפסק, אפילו שהה כדי לגמור את כולה, יצא. [שו"ע (סי' תרצ ס"ה)]. ואפילו סח בנתיים. מיהו גוערין במי שסח בנתיים. [רמ"א (שם) דהרי אם הפסיק יוצא בדביעבד, עי' בשעה"צ (אות יח)]. אלא שאם שהה מחמת אונס כדי לגמור את כולה חוזר לראש ללא ברכה, אלא אם כן הסיח דעתו דאז גם מברך. [מ"יב (סי' תקפ ס"ק יח) והגר"ש זצ"ל (חשוקי חמד מגילה ע"מ רל)]. והיינו שדינו ראוי משום שצריך לנקבו או שהמקום אינו ראוי מחמת צוואה או מי רגלים, אבל אונס אחר כגון מחמת ליסטים אינו חוזר. [מ"יב (סי' סה ס"ק ג)]. ועל כן מי שנאנס ללכת לבית חולים וכדומה ממשיך במקום שפסק, אלא שאם הסיח דעתו יש אומרים שעליו לברך על המשך קריאתו. [הגר"ש זצ"ל (חשוקי חמד מגילה ע"מ רל)].

ט. לא שמע מילה מהש"ץ, להשלימה מתוך חומש
השומע הקריאה מהש"ץ וחסר מילה אחת או יותר רשאי להשלים באותו זמן מתוך מגלה כשרה עד מקום שהש"ץ נמצא. ואם אין לו מגילה כשרה בדביעבד משלים מתוך חומש בתנאי שלא חיסר רוב הקריאה. [מ"יב (סי' תרצ ס"ק ז ו"ס"ק יט)].

י. השלים קריאת המגילה בעודו שומע מהש"ץ
השומע הקריאה מהש"ץ ובאותו זמן השלים מילות החסרות לו, אם לא השלים גם המשך הקריאה, אפילו כוון לצאת על ידי שמיעתו מהש"ץ, לא יצא ידי חובתו. [אע"פ ששומע כוונה מהני אף בשעה שהוא מדבר כדמוכח בשעה"צ (סי' קסז אות מג) למעין, מ"מ הרי נמצא קורא למפרע ולא יצא כמ"ש השו"ע (סי' תרצ ס"ה ו) המ"יב (סי' כב). אלא שצ"ע היכן שהשלים מילה או ושמע מילה מהש"ץ אם חשב למפרע שהרי דינו כאילו אמרם שתייהם ביחד. ועי' בזה בגליון קע"ח].

יא. לקרוא מילה במילה עם הש"ץ
הרוצה לקרוא מילה במילה עם הש"ץ רשאי לעשות כן אף כשקורא מתוך חומש (כלומר לא מתוך מגילה כשרה), ויתנה בלבו שאם לא ישמע איזה מילה מהש"ץ ייד"ח (של אותה מילה) בקריאה שלו. [הגר"ש זצ"ל והגר"מ ש"ס (אגרת הפורים פי"ג הגה כד). ועי' בגליון קע"ח].

יב. לקרותה ללא טעמים
מי שאינו יודע לקרא את המגילה בטעמים רשאי לקרותה בלא טעמים. [מ"יב (סי' תרצ ס"ק כה) ובה"ל (סי' תרפ"ט ד"ה חרש)].

יג. שמיעת המגילה דרך טלפון כשנאנס ואין בידו מגילה כשרה
מי שאין בידו מגילה ואינו יכול לשמוע מאחר מחמת אונס ובידו לשמוע דרך טלפון, עליו להחמיר לעשות כן. [כ"י יש צד שיד"ח, ועי"כ יש להחמיר כשאין בידו לשמוע מאחר. וכן מבואר בשבט הלוי (ח"ה סי' פד). ועי' בא"מ (ח"ב סי' קה וי"ד קה), במנח"ש (ח"א סי' ט) ועוד. ועי' בגליון קמ"ח]. ואם כבר שמע דרך הטלפון ואחר כך נזדמנה לו מגילה כשרה חייב לשמוע פעם שניה ללא ברכה. [שבט הלוי (שם)].

החייבים בקריאה

א. החייבים בקריאת המגילה
הכל חייבים בקריאת המגילה, אנשים ונשים וגרים. ומחנכים את הקטנים לקרותה. ואף אם שומע מהקורא יוצא יד"ח, והוא שישמע ממי שהוא חייב בקריאתה. [שו"ע (רס"י תרפ"ט)].

ב. חרש שמדבר ואינו שומע
חרש המדבר ואינו שומע חייב בקריאת המגילה לכל הדעות. [ביאור הלכה (רס"י תרפ"ט ד"ה חרש)]. ואם שומע על ידי מכשיר שמיעה נחלקו הפוסקים אם יוצא ידי חובתו על ידי שמיעה זו. [גני לעיל אות י"ב לענין שמיעה דרך טלפון]. ועל כן אם בידו להוציא את המכשיר ולשמוע ללא עזרתו יעשה כן, ואם לאו יקרא לעצמו ולא ישמע מאחרים.

ג. האם חרש מוציא רבים ידי חובתם
יש אומרים שחרש שמדבר ואינו שומע אינו מוציא את הרבים ידי חובת קריאת המגילה [שו"ע (סי' תרפ"ט ס"ה ב) ועי' בב"י ובמ"יב (סי' ה) הטעם לזה]. ויש אומרים שדביעבד אם שמע ממנו יצא. [ב"ח (אות ה), מ"יב (סי' ג) ומ"יב (סי' ה)]. ואם שומע רב עזרת מכשיר שמיעה הדבר תלוי במחלוקת הפוסקים אם שמיעה זו נחשבת שמיעה. [עי' לעיל אות י"ב לענין שמיעה דרך טלפון]. ועל כן לכתחלה אין לצאת על ידו ידי חובה אלא אם כן אין אחר.

שמיעה בעשרה וברוב עם

א. קריאת המגילה בעשרה
מגילה בזמנה צריך לחזר אחר יי, ואם א"א קורים אותה ביחיד. [שו"ע (סי' תרצ ס"ה)].

ב. הפסיד את הקריאה בצבור האם צריך לחזר אחר עשרה
אם קרא אותה בציבור ואיזה יחיד לא שמעה, יוכל לקרותה אפילו לכתחלה ביחיד, והואיל וקורין אותה באותה העיר בעשרה. [רמ"א (שם) חזו"א (סי' קנה ס"ק ב)]. ויש חולקים ועל כן אף באופן זה יש להדר אחר עשרה. [מ"יב (סי' קנה ס"ק א)].

ג. האם נשים מצטרפות לעשרה
צירוף נשים לעשרה הוא ספק אם מצטרפת, ועל כן לכתחלה אין לצרפם. [רמ"א (שם) ועי' בחזו"א (סי' קנה ס"ק ב)]. וכ"כ לענין הצטרף עם אנשים, אבל נשים עם נשים בזה. [מ"יב (סי' תרצב ס"ק טז)]. ולמעשה לכתחלה יש להחמיר לחזור ולקיימם.

דיני קריאה לנשים

א. חובת נשים בקריאת המגילה
נשים חייבות בקריאת המגילה. [שו"ע (רס"י תרפ"ט)]. אלא שיש אומרים שאין חייבות לקרוא אלא לשמוע. [עי' לקמן].

ב. כשיכולה לצאת על ידי אחרים
אשה שיש לה ממי לשמוע לא תקרא בעצמה אלא תצא ע"י אחרים. [מ"יב (סי' ח)].

ג. להשאיר שאר נשים ידי חובת הקריאה
אין להשאיר לקרוא להוציא נשים אחרות ידי חובתן. [שעה"צ (סי' תרפ"ט אות טז) משום דזילא בהו מלתא]. ומכל מקום אם אין להן אפשרות אחרת לשמוע המגילה רשאית להוציאן. [תורת היולדת (פ"ה סוף אות ד)].

ד. להוציא שאר נשים ידי חובת הברכה
האוציא את שאר הנשים ידי חובת הברכה, יש אומרים שאין לנהוג כן, אלא כל אחת תברך לעצמה. [מנח"י (ח"ג סי' נד אות לח) הגר"ח ש"ס (אשרי האיש ח"ג פמ"ג אות טז) משום הגה מא]. ויש אומרים שרשאית להוציאן. [הגר"ש זצ"ל (אגרת הפורים פי"ג הגה מא)].

ה. קריאה ברוב עם
אין חובה לנשים לחזר אחר קריאה ברוב עם. [כן משמע מהמ"ב (סי' תרפ"ט ס"ק א) וכ"כ החלקת יעקב (אוי"ח סי' רלב). וכן פסק הגרישי"א זצ"ל (אשרי האיש ח"ג פמ"ג אות טז)]. ויש אומרים שגם נשים תלכנה לבית הכנסת משום ברוב עם. [ח"י"א (כלל קנה אות ו) וכה"ח (סי' תרפ"ט אות י)].

ו. האם נשים מצטרפות לעשרה
עי' מה שכתבנו בזה לעיל אות ג'.

ז. דין הברכות על הקריאה
אם האשה קוראה לעצמה מברכת "לשמוע מגילה". [רמ"א (סי' תרפ"ט ס"ה ב), מ"יב (סי' תרצב ס"ק יא) והגר"ש זצ"ל (נטעי גבריאל פלי"ד הגה ג)]. ויש אומרים שמברכת "לשמוע מקרא מגילה". [מ"יב (סי' תרפ"ט ס"ק ח) ומנחת פתים (סי' תרפ"ט)]. וכן יש לנהוג. [הגר"ש זצ"ל (אשרי האיש פמ"ג אות לב)].

ח. קריאה לנשים
הקורא קריאה לנשים, ישמע המגילה קודם לכן בבית הכנסת ואחר כך יוציא אותן ידי חובה. ומכל מקום אם מכון שלא לצאת באותה קריאה שפיר דמי לצאת אחר כך בקריאת הצבור. [מ"יב (סי' תרצב ס"ק יא)].

ט. אם השומעים יברכו בעצמן
אם הש"ץ כבר יצא ידי חובת קריאת המגילה (או שמכון שלא לצאת בקריאה זו) היוצאים ידי חובה על ידו, יברכו בעצמם על המגילה. [מ"יב (סי' תרצב ס"ק ז)]. ולענין נוסח הברכה והאם א' מברכת עבור כולן, עיין לעיל אותיות ג' וה'.

י. נוסח הברכה
המברך עבור נשים טוב שיברך לשמוע מגילה. [מ"יב (סי' תרצב ס"ק יא)].

יא. ישיבה בקריאה לנשים
הקורא את המגילה לכמה נשים, אפילו הן יותר מעשרה יכול לשבת בעת הקריאה. [הגר"ש זצ"ל (אשרי האיש ח"ג פמ"ג אות ל)].

יב. דין ברכת הרב את ריבנו
אחר קריאת המגילה לנשים אין מברכים ברכת "הרב את ריבנו" אפילו הן עשרה. [הגר"ש זצ"ל (הליכ"ש פכ"ג אות ג) והגר"ש זצ"ל (אשרי האיש פמ"ג אות לב)].

משלוח מנות -

א. חובת משלוח מנות
חייב אדם לשלוח שתי מנות לרעהו, דכתיב "ומשלוח מנות איש לרעהו". ומצותה שתי מנות לאדם אחד, וכל המרבה הרי זה משובח. [שו"ע (סי' תרצה ס"ה ד) ומ"יב (שם ס"ק ג)].

ב. טעם המצוה (האם מועיל לשלוח אף כלים)
הטעם של מצות משלוח מנות: יש אומרים שהוא כדי להרבות שלום וריעות. [מנחת הלוי (מגילת אסתר פי"ט פ"ג סי' יט)]. ויש אומרים שהוא כדי שיהא לכל א' צורכי סעודת פורים. [תרה"ד (סי' קיא)]. ועי' בחת"ס (סי' קצו) שני מהרמ"א ש"ס"ל כהמנות הלוי, אולם הפר"ח (שם) חולק על הרמ"א].

יש כמה נפקא מינות לפי הטעמים, וכגון שלפי שיטה ראשונה אפשר לשלוח כלים וכדומה. אבל לפי השיטה השניה צריכים דוקא דבר מאכל. ומכל מקום כבר נתפסה לתת במשלוח מנות מיני מאכלים. [כנה"ג (שם הגב"י ס"ק ז). ועי' בגליון ק"ג].

ג. לשולחם על ידי שליח
יש אומרים שאפשר שחיובו חז"ל לשלוח המנות דוקא על ידי שליח. [מ"יב (שם סי' יח) (שם) בשם אבן ציון (סי' מב) (אלא שבאמת שם פ"ט דלא בעינן שליחות) ועי' במקור חיים (ס"ס"י תרצב)]. ויש אומרים שלא צריך שליחות. [א"א בשבט אש"ש (שם), כ"ח"ח (אות מא) וחזו"א (דינים והנהגות)]. ויש להקפיד לכתחלה לשלוח כע"פ אחד על ידי אחר.

ד. האם מועיל לשולחם על ידי קטן (לדעת המחמירים לעיל)
ל"א שמועיל לשולחם אף על ידי קטן. [חת"ס ומקור חיים (ס"ס"י תרצב)]. ויש מסתפקים בזה. [הר"מ"א (פסקי תשובה סי' קמח)]. ודעה ראשונה עיקר. [מהר"ש"ם (דעת תורה סי' תרצה)].

ה. האם מועיל לשלוח לפני פאים
יש אומרים שמועיל לשולחם לפני פאים בארז אם יגיעו בפורים. [מהר"א (סי' רד)]. וכן פסק המהר"ש"ם (דעת תורה שם ס"ה ד). ועי' בבאר היטב (סי' תרצה ס"ק בשם ה"ד אהרן)]. ויש מחמירים שצריך דוקא לשולחם בפורים עצמו. [ערוה"ש (אות יז) ותורה לשמה (שאלה קפח)]. ועי' עוד בפמ"ג (סי' תרצה א"א ס"ק א)].

ו. כל מסתפק אם קצית המצוה
כל מצות היום הם מצות מדברי קבלה. [שליה (נר מצוה מ"ס מגילה אות ו) וטורי אבן (מגילה ה: ד"ה חוקיה)]. ועל כן יש אומרים שספק לחומרא. [טורי אבן (שם)]. ויש מסתפקים בזה. [מ"יב (סי' תרצב ס"ק טז)]. ולמעשה לכתחלה יש להחמיר לחזור ולקיימם.

ז. הנותן משלוח מנות למי שאינו מברך האם עובר על לפני-לא לתת מכשול

מותר לתת משלוח מנות לשכן וכדו' שהוא חשוד שלא לברך, משום דרכי שלום או כדי לקרבו לדת. [ואין בזה משום לפני-ע: א' אם כוונתו גם לקרבו לב השני לחזור בתשובה אין חשש לפני-ע כמבואר בריטבי"א (קדושין לב. ד"ה הא). וכ"כ בתשובות והנהגות (חיוב ססי קלה). וכן מבואר במנח"ש (רסי לה). ב' במקום דרכי שלום מותר כמבואר במ"ב (סי' שמו ס"ק ו) עיי"ש התנאים בזה. וכן הוא במ"ד. ועי' בגליון נ"ג].

ח. הנותן מנה חשובה לפני האם ייד"ח משלוח מנות ומתל"א יחד

ע"י בזה בסמוך אות ז'.

ט. המוסר משלוח מנות ע"י שליח, האם צריך לברר שקיים שליחותו

ע"י בזה בסמוך אות י'.

י. חיוב אבל במשלוח מנות

אבל אפילו תוך שבעה חייב לשלוח מנות. [שו"ע (סי' תרצו ס' ו) ומ"ב (סי' ק"ז)]. ומכל מקום לא ישלח דבר שמחה. [מ"ב (שם ס"ק יח)].

יא. משלוח מנות לאבל

אין שולחין משלוח מנות לאבל כל י"ב חדש לאביו לאמו. [רמ"א (סי' תרצו ס' ו)]. ואם שלחו לו רשאי האבל לקבלו. [כת"ס (אוי"ח סי' קמא) ובט"ל הלוי (חי"י סי' קז אות ג)]. ובמקומות שנוהגים להקל בשאלת שלום מותר לשלוח להם מנות גם כן בתוך י"ב חודש [אבל לא בתוך שלשים] ולא ישלחו לו מיני שמחה. [מ"ב (שם ס"ק כא)]. וכן רבים נוהגים להקל. [גשר החיים (חי"א פכ"א סי' אות ג)]. ועיי"ש שמי"א אף בתוך ל' על שאר קרובים אין נוהגים להקל.

יב. לשלוח מנות לאשתו של האבל

מותר לשלוח מנות לאשתו של האבל. [הגר"ש"א זצ"ל (פני ברוך פכ"ט הגה עא). ועי' בישכיל עבדי (פ"ח סי' כ)].

יג. כשאבל עני

אם האבל הוא עני מותר לשלוח לו מעות או דבר מאכל (שאינו דבר שמחה) אפ"י תוך שבעה שלא גרע מצדקה. [מ"ב (סי' תרצו ס"ק יט וסי' תרצה ס"ק כז) וכה"ח (אות לה)].

יד. לשלוח לרב אבל

מותר לשלוח מנות לרב אבל, כי אין זה אלא כתשלום חוב ואינו דבר של שמחה והיו כדבר האבד שמותר. [דברי מלכיאלי (חי"ה סי' רלז)].

טו. האם צריך להטיל את הכלי שמסדרים עליו המשלוח מנות

הקונה כלי על מנת למלאות אותו בדברי מאכל ולשלוח את הכלי עם האוכל לאחר, אין המשלח צריך להטבילו, אלא המקבל. [הגר"ש"א זצ"ל (קונטרס טב"כ - ישראלון אות עא). וכן שמענו בשם הגר"ק שליט"א (והדר ביה ממה שנקט להחמיר בזה). ועי' בגליון צ"ד].

טז. האם מועיל להטביל כלי שעומד לתת במתנה

כלי העומד למתנה אין להטבילו לצורך המקבל. ואפילו זיכה את הכלי לחבירו לפני הטבלתו. ואם הטבילו על המקבל לחזור ולטבילו ללא ברכה. [הגר"ש"א זצ"ל (טבילת כלים פ"ח שה"ג"ה ט), תשובות והנהגות (חי"א סי' תנב) ועוד. ועי' והארכנו בס"ד בגליון ס"ד].

ז. מתנות לאביונים - א. חובת מתנות לאביונים

חיוב כל אדם ליתן לפחות שתי מתנות לשני עניינים. [שו"ע (סי' תרצד ס' א)]. ורשאי ליתן מאכל או מעות. [מ"ב (שם ס"ק ב)]. ואפילו שתי פרוטות מועיל לזה. [מ"ב (שם)]. והגר"ח"ק שליט"א (ישמח ישראל ע"י קמ"ד)]. ויש אומרים שבזמננו שאין לפרוטה ערך כלל יש לתת דבר חשוב שישמח בו העני. [הגר"ש"א זצ"ל (אשרי האיש פמ"ו אות יג)]. והרוצה להדר יתן מתנה חשובה שאין לעניו בושה לקבלה ושיעורה כ - 50 שקלים. [הגר"ש"א זצ"ל (אשרי האיש שם)].

ב. נתינתו בו ציון

מחמת שעיקר טעם מצוה זו הוא כדי שיהיה לו במה לשמוח בפורים, כל שלא הגיע לידו בפורים לא קיים המצוה. [התעוררות בתשובה (סי' תצז)]. וע"י לקמן אות ה'.

ג. קיום המצוה על ידי נתינת צ"ק מזומן

הנותן צ"ק לעני יוצא ידי חובה. [הגר"ש"א זצ"ל (הלכ"ש פ"א אות כג) והגר"ש"א זצ"ל (אשרי האיש פמ"ו אות ג)]. ודעת הגר"ק שליט"א (חוברת מועד הרבנים לענייני צדקה תשס"ד ע"י ע"י 7) שלא יד"ח א"י"ח העני יוציא הכסף בפורים מהבנק. [ואף אם נותן לגבאי המחלק לעניינים צ"ק בסכום גדול שיחלק לכל עני כפי שיעור הנתינה. כן התפרסם בחוברת הנ"ל בשם הגר"ש"א זצ"ל].

ד. קיום המצוה על ידי נתינת צ"ק מזומן

הנותן צ"ק דחוי יש מי שאומר שלא יד"ח. [הגר"ש"א זצ"ל (שלמי מועד ע"י רפ)]. ויש אומרים שיצא כיון שיכול לקנות בזה בחנות. [הגר"ש"א זצ"ל. הגר"ש ואזנר שליט"א והגר"ח"ק שליט"א (חוברת מועד הרבנים לענייני צדקה תשס"ד ע"י 7)]. ואף אם אין לו מעות כעת בחשבון (אלא שיהיה לו אחר פורים). [משנה הלכות (חי"ו סי' קכב)]. והנותן לקופה של צדקה צ"ק דחוי והם מזכים לו מעות מזומנים ונותנים זאת לעניינים יש לומר שמועיל לכל הדעות.

ה. לזכות את המתנה לעני על ידי אחר

אם יש לו כסף עבור עני ואינו פוגש אותו בפורים, יכול לזכות לעני את הכסף ע"י שליח, אפילו אם לא יגיע לידו עד אחרי פורים. וזה בתנאי שהודיע לעני בפורים. [מהר"א (סי' רז) ושרגא המאיר (חי"ג ק"ב)]. וכן דעת הגר"ש"א זצ"ל (אשרי האיש פמ"ו אות ד). ועי' עוד בשיח יצחק (סי' שטע)].

ו. נתינת מתנות לאביונים קודם פורים

אין לתת לעני מתנות לאביונים קודם פורים. [ביאור הלכה (סי' תרצד)]. ומכל מקום אם נותן לעני בתורת פקדון והעני יזכה בו בפורים מותר. [הגר"ש"א זצ"ל (ישמח ישראל ע"י קלה)]. וכן מותר ליתן לשליח שיתנם לעני בפורים. [ערוה"ש (סי' תרצד אות ב)].

ז. הנותן מנה חשובה לפני האם ייד"ח משלוח מנות ומתל"א יחד

יש אומרים שהשולח ב' מנות לאביון אחד יצא ידי חובת מנות מנות ומתנה לאביון אחד. [פ"ח (סי' תרצה) וטורי אבן (מגילה ה: ד"ה קיימת)]. ויש שולחנות בזה. [הטורי אבן (אבני שהם שם ז. ד"ה והשתא), הרע"א (סי' תרצה) והבאה"ל (שם ד"ה או)]. ויש אומרים שלמעשה לא יצא ידי חובת מתנות לאביונים. [מהר"א (סי' רד) הובא בדעת תורה סי' תרצה ס' ד]. ועי' בזה בגליון נ"ב].

ח. חיוב אבל במתנות לאביונים

אבל אפילו תוך שבעה חייב לתת מתנות לאביונים. [שו"ע (סי' תרצו ס' ו) ומ"ב (סי' ק"ז)]. ומכל מקום לא ישלח דבר שמחה. [מ"ב (שם ס"ק יח)].

ט. יש לדרוך לקיים משלוח מנות או לאביונים

מי שאין לו כדי לקיים משלוח מנות ומתנות לאביונים, מתנות לאביונים קודם.

י. המוסר מתנות לאביונים או משלוח מנות על ידי שליח, האם צריך לברר שקיים שליחותו

השולח משלוח מנות או מתנות לאביונים על ידי שליח, יש אומרים שמחמת שמצות היום הם מדברי קבלה לא סומכים על חזקה שליח עושה שליחותו ועליו לברר שאכן קיים שליחותו. [כן צידד להחמיר האחייער (חי"ג סי' עג)]. והמנהג להקל בזה. [ע"י באלף לך שלמה (סי' שפג) שכת' דהוי מילתא דעבידא לגלוי. ועוד י"ל שסומכים על הסוברים שד"ק דינם דרבנן שסומכים על האי חזקה. אלא שלפ"ז בשולח ע"י קטן יש להחמיר. וכ"כ בחלקת יעקב (ססי רלה). ועי' בגליון קל"ד].

א. סעודת פורים

מצוה להרבות בסעודת פורים. ובסעודה אחת ביום יוצאים ידי חובה. [שו"ע ורמ"א (רסי' תרצה)]. ומכל מקום נכון לאכול גם בלילה. [מ"ב (סי' ק"א)].

ב. סעודה ערב שבת

אסור לקבוע בערב שבת סעודה שאינו רגיל בימי החול, מפני כבוד השבת שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול. [שו"ע (סי' רמט ס' ג)]. מכל מקום סעודת מצוה שאינה ערב שבת מותר. [רמ"א (שם)]. ועל כן פורים שחל בערב שבת יעשה סעודה, אלא שלכתחלה יעשה קודם חצות היום. [רמ"א (סי' תרצה ס' ג)]. ועיי"ש שצ"ק לדברי ה"ד אפרים בשם המהר"ל (סי' נו) שנקט שעד שעה עשירית מותר להתחלה] ובדיעבד יסעד אף אחר זמן זה עד בין השמשות. [ע"י רמ"א (סי' רמט ס' ג) ובמ"ב (סי' ק"ג)]. ואם סעודתו נמשכת, יפסיק אכילתו לפני בין השמשות ופורס מפה ומקדש ואחר כך ימשיך.

[שו"ע (סי' רמט ס' ד) ומ"ב (סי' יא וד' וסי' תעא ס"ק כא)]. ודעת הגר"ש"א זצ"ל (הלכ"ש פ"ט הגה 81) שאין לקבל שבת במעוד יום ואח"כ לסעד, שלא ניכר שהסעודה לכבוד פורים, ע"כ. וכ"כ השואל במהר"ל (סי' נו אות ח)].

ג. בן עיר האם רשאי לסעד סעודה לכבוד פורים של מוקפים בערב שבת

בן עיר רשאי לסעד סעודה בערב שבת לכבוד פורים של מוקפים. [ע"י ברמ"א (סי' תרצה ס' ג) שכת' שיש חיוב משתה ושמחה ב' הימים. וכן א"ל חכם אחד שליט"א בשם הגר"ק שליט"א].

ד. מצוה לבסומי בפורים

אמרו חז"ל שחייב אדם להשתכר בפורים. ויש אומרים שהדברים כמשמעות. [שו"ע (סי' תרצה ס' ג)]. וכ"כ שער"ת (אות ב). וכן הוא בבבא"י (רסי' תרצה ד"ה חי"ב) בדעת השו"ע. והיודע בעצמו שיזלזל אז במצוה מן המצוות או שיהנוג קלות ראש מוטב שלא ישתכר. [באה"ל (ד"ה ע"ד)].

ויש אומרים שישתה יותר מלימודו ואחר כך ירדם ויקיים עד דלא ידע. וכן עיקר. [רמ"א (שם) ומ"ב (שם ס"ק ה)]. אמנם לא מועיל לישון ואח"כ לשתות. [מקראי קדש פורים סי' מד].

ה. חיוב נשים במצוה זו

נשים פטורות בשתיית יין בפורים. [שבט הלוי (חי"י סי' יח אות ב)]. ועי' בגליון צ"ד].

א. דיני שתוי במצות - שיכור, האם יכול לברך ברכת המזון

מי שנשתכר כל כך שאפילו אינו יכול לדבר כראוי, יכול לברך ברכת המזון. [שו"ע (סי' קפה ס' ד)]. מיהו אם השתכר לגמרי ועל כן אינו יכול לדבר לפני המלך, דעת השו"ע (סי' קפה ס' ה) שאינו מברך ואם בירך הוא ספק אם יצא. ויש חולקים שרשאי לברך אפילו לכתחלה (אחר שכבר שתה). וכן פסק המ"ב (סי' ק"ו) שמברך אלא שיזהר שלא יגיע לידי כך. ומכל מקום אם הגיע לשכרות של לוט לכולי עלמא אינו מברך שדינו כשוטה ופטור מכל המצוות. [מ"ב (שם ס"ק ו)].

ב. שיכור, האם רשאי להתפלל

שתה רביעית יין בבת אחת, אל יתפלל עד שיסיר יינו. [שו"ע (סי' צט ס' א)]. אלא אם כן יעבור זמן התפלה. [מ"ב (סי' ק"א)]. והמנהג להקל בכל אופן בינינו שלנו שאינם חזקים. [רמ"א (סי' צט ס' ג)]. ומכל מקום יש להחמיר בדבר לכתחלה. [מ"ב (סי' ק"א)]. ואם שתה תוך הסעודה יכול להתפלל בכל אופן. [מ"ב (סי' ק"א)].

אם שתה יותר מרביעית, אל יתפלל עד שיסיר יינו, ומכל מקום אם הוא יכול לדבר לפני המלך אלא התפלל תפלתו ושתה, ואם אינו יכול לדבר לפני המלך, אלא התפלל תפלתו ותעבה וצריך לחזור ולהתפלל כשיסיר יינו מעליו. [שו"ע (סי' צט ס' א)]. ואם התפלל, (או קרא ק"ש) כשהיה שכור בשכרות של לוט צריך לחזור שפטור היה באותה שעה. [מ"ב (שם ס"ק יא)].

ג. שיכור, האם רשאי לקרוא קרי"ש

דן ק"ש וברכותיה כדן תפלה המבואר באות ב'. [רמ"א (שם ס' א) ומ"ב (סי' ז)].

ד. הפסיד תפלה מחמת שכרותו האם חייב תשלומים

אם עבר זמן התפלה, משלים אותה בתפלה שאחריה, כדן שוגג. [שו"ע (סי' צט ס' א) ומ"ב (סי' ק"א)]. מיהו אם הוא סמוך למנחה ויעבור הזמן, אם ישתכר עד כדי שלא יוכל להפיג את יינו בזמן קצר כזה מזיד הוא ולכולי עלמא אין לו תשלומין. [מ"ב (שם)].

ה. שיכור, האם רשאי לברך

יש אומרים ששיכור אפילו אינו יכול לדבר לפני המלך יכול לברך שאר הברכות (פרט לבהמ"ז וברכות ק"ש). [רמ"א (סי' צט ס' א) ומ"ב (סי' ק"א)]. ויש מחמירים לכתחלה. [מ"ב (סי' ק"א)]. ואם בירך כשהיה שכור בשכרות של לוט צריך לחזור ולברך לכולי עלמא. [מ"ב (שם)].

ו. כשפג יינו

אם פג יינו רשאי אפ"י להתפלל. וכל א' לפי מה שמרגיש שפג יינו. [שו"ע (שם ס' ג)].

ז. לענות בדבר הלכה כשהוא שתוי

זהר כל אדם שלא יענה בדבר הלכה כשהוא שתוי יין או שאר דברים המשכרים. [רמ"א (יו"ד סי' רמב ס' ג)]. ויש מקילים אם שתה רק רביעית. [הסמ"ע (סי' ז) וסי' יא) והתומים (אורים סי' ק)]. ופי' במ"ב (סי' צט ס' יז)].

ומכל מקום דבר שהוא מפורש בפוסקים וז"ל קרי בו רב הוא אין חשש. [רמ"א (סי' רמב ס' ג)]. ועי' בשי"ש (שם ס"ק כא) ובערוה"ש (שם אות לג). ועי' עוד בגליון צ"ג].